

82%

KIES-DREMPELS

Sabine Kraus, senior beleidsmedewerker E-Quality

BIJ KAMERVERKIEZINGEN IN 2006 GING 82% VAN DE VROUWEN STEMMEN, EN 79% VAN DE MANNEN. (CBS STATLINE)

Moet het Nederlandse kiesstelsel op de helling? Zou het bijvoorbeeld goed zijn om een kiesdrempel in te voeren, zodat we wat minder partijen in het parlement hebben? Moet de invloed van voorkeursstemmen niet kleiner worden? Van diverse kanten worden deze vragen de laatste tijd gesteld. Zulke veranderingen kunnen echter nadelen hebben voor de politieke participatie.

Stefaan Friers, hoofddocent aan de Universiteit van Leuven, beschrijft in zijn boek *De spelregels van de democratie* welke invloed verschillende kiesstelsels hebben op bijvoorbeeld de opkomst bij verkiezingen en op de politieke participatie van vrouwen¹.

Hoe meer invloed een individuele stem heeft, hoe meer gemotiveerd mensen zijn om te gaan stemmen. De mogelijkheid om een voorkeursstem uit te brengen verhoogt bijvoorbeeld de opkomst. In het huidige Nederlandse stelsel is de invloed van elke stem groot. De Tweede Kamer weerspiegelt vrij precies de stemverhoudingen. Bij een districtenstelsel is dat veel minder het geval, omdat per district alleen de kandidaat met de meeste stemmen in het parlement komt. De stemmen op de verliezende kandidaat gaan verloren. Bij een hoge kiesdrempel geldt eenzelfde effect: een stem op een kleine partij heeft dan geen resultaat.

Veranderingen in het kiesstelsel zouden dus waarschijnlijk tot een lagere opkomst leiden. En dat is slecht voor het democratisch draagvlak. Ook bestaat het gevaar dat juist bepaalde delen van de bevolking

niet gaan stemmen, bijvoorbeeld laagopgeleiden, vrouwen, of etnische minderheden. De verkiezingsuitslag is dan minder representatief. In het boek van Friers ontbreekt overigens het kiesrecht voor migranten. In Nederland kunnen voor het parlement alleen mensen met de Nederlandse nationaliteit stemmen of verkozen worden. 4,3% van de inwoners van Nederland heeft dat niet (bron: CBS Statline).

Vrouwelijke kandidaten

Het kiesstelsel is ook belangrijk voor de kans van vrouwen om gekozen te worden. Gemiddeld blijken er zelfs twee keer zoveel vrouwen gekozen te worden in landen met een proportioneel kiesstelsel (elke stem telt mee) dan in landen met een districtenstelsel.

Friers besteedt in zijn boek ook aandacht aan specifieke manieren om meer vrouwen te laten kiezen. In veel landen, variërend van Argentinië tot België, zijn partijen bij wet verplicht om minimaal een bepaald percentage vrouwen op de lijst te zetten. Dit soort maatregelen werkt goed, tenminste als de partijen er niet onderuit kunnen komen door vrouwen op onverkiesbare plaatsen te zetten of ze kandidaat te stellen in kansloze districten. In Nederland zien we echter dat ook zonder wettelijke plicht het percentage vrouwen in het parlement de afgelopen jaren behoorlijk is gestegen. Gelukkig vinden veel politieke partijen het hier zelf belangrijk om hun lijsten niet eenzijdig samen te stellen.

¹ Friers, S. (2009) *De spelregels van de democratie, kiesstelsels en politieke systemen in Europa*. Brussel: ASP.

Pagina 3

P-TEAMS ONDERGEBRACHT
BIJ E-QUALITY

Pagina 4-5

MASTERCLASS 'SLEUTELS
TOT DE EU'

Pagina 6-7

POLITIEKE PARTIJEN
OVER EMANCIPATIE

PUBLICATIONS

Factsheet Algemene wet gelijke behandeling

De evaluatie van de Algemene wet gelijke behandeling is controversieel verklaard. In de aanloop naar de verkiezingen komt het onderwerp ongetwijfeld in debatten naar voren.

In deze Factsheet gaat Platform Artikel 19 in op:

- De positie van klagers
- Discriminatie op grond van zwangerschap
- Uitbreiding van het verbod op onderscheid bij sociale zekerheid
- Meervoudige discriminatie
- Discriminatie door vereniging (bijvoorbeeld association)
- De nieuwe integratiewet

1991

SINDS 1991 IS NEDERLAND GEBONDEN AAN HET VN-VROUWENVERDRAG

Bron: *Zijspiegel en Vrouwenrechten in Nederland 2010*

Zijspiegel bij de verkiezingsprogramma's

In de publicatie *Zijspiegel* bekijkt E-Quality de effecten van verkiezingsprogramma's op emancipatie. Vier thema's staan centraal: kinderopvang, belastingen, sociale zekerheid

en arbeidsrecht, en integratie en inburgering. Daarnaast is er een hoofdstuk 'varia' met andere opvallende programmapunten op het gebied van emancipatie en participatie, en een slothoofdstuk over het belang van emancipatiebeleid in het toekomstige regeerakkoord. Ook vermeldt *Zijspiegel* de relevante verplichtingen die Nederland heeft op grond van het VN-Vrouwenverdrag. E-Quality wil met deze publicatie een *Zijspiegel* leveren voor iedereen die emancipatie belangrijk vindt en zich afvraagt wat de acht grootste politieke partijen op dit onderwerp van plan zijn. Wie een blik in deze spiegel werpt ziet nieuwe kanten aan genoemde thema's en zal zien dat bepaalde voorgestelde maatregelen verschillend uitwerken voor mannen en vrouwen. E-Quality vindt het belangrijk dat kiezers dit meenemen bij hun afwegingen en dat politici het betrekken bij hun beleid na de verkiezingen. www.e-quality.nl/zijspiegel

Met alle macht

Om als burger of maatschappelijke organisatie invloed te kunnen uitoefenen op de inhoud van beleid, is inzicht in het politieke besluitvormingsproces van belang. Met de publicatie 'Met alle macht, aansturen op politieke beïnvloeding', geeft E-Quality voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezingen een praktisch handvat voor beleidsbeïnvloeding. De publicatie bevat feiten en cijfers, praktijkgerichte interviews met landelijke en lokale politici, en met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. Om rechtvaardig en passend beleid te kunnen ontwikkelen en uitvoeren zijn ambtenaren en politici afhankelijk van burgers en maatschappelijke organisaties. Door de hele publicatie staan tips en instrumenten, die inzetbaar zijn op gemeentelijk en landelijk niveau, om hier zo efficiënt en doelgericht mogelijk op te reageren. U vindt o.a. antwoord op vragen als 'Wanneer en hoe wordt een wethouder ingeschakeld als u vindt dat het emancipatie- en diversiteitsbeleid in uw gemeente beter kan?' 'Welke voorwaarden zijn verbonden aan het indienen van een burgerinitiatief richting Tweede Kamer?'

Vrouwenrechten in Nederland anno 2010

Hoe staat het met de vrouwenrechten in Nederland anno 2010? Wat gaat er goed en wat moet beter - bijvoorbeeld wat betreft politiek en openbaar bestuur, werk en inkomen, onderwijs, gezondheid, nationaliteit, huwelijk en familieleven? Het Netwerk VN-Vrouwenverdrag heeft een overzicht gemaakt van de belangrijkste punten waar het aan schort. Zodat nog meer organisaties en activisten weten wat er speelt en de regering kritisch kunnen volgen op naleving van het VN-Vrouwenverdrag. E-Quality heeft de

uitgave van deze publicatie mogelijk gemaakt en verzorgt de verspreiding ervan.

Alle publicaties kunt u downloaden of bestellen via de website van E-Quality: www.e-quality.nl/publicaties of aanvragen via (070) 3659777 of info@e-quality.nl

NIEUW WEBDOSSIER OP WWW.E-QUALITY.NL

Webdossier Schoolloopbanen

Meisjes uit etnische minderheidsgroepen zijn bezig met een inhaalslag op onderwijsgebied. Dit is ook zichtbaar in de arbeidsdeelname. Toch is hier extra inzet nodig: enerzijds om de werkloosheid onder meisjes uit etnische minderheidsgroepen terug te dringen, anderzijds om de meiden die niet tot de beroepsbevolking behoren te ondersteunen in hun mogelijke stap naar de arbeidsmarkt. Vanuit economisch oogpunt is deze inzet nodig om te voorzien in de behoefte aan arbeidskrachten die zich na de huidige recessie zal voordoen. Hiervoor is het van belang de factoren in kaart te brengen die het schoolsucces en de schooluitval onder meisjes uit etnische minderheidsgroepen kunnen verklaren. Het webdossier *Schoolloopbanen* bevat informatie over deze factoren, cijfers en good practices.

AGENDA

4 juni: Nationaal Congres Opvoedingsondersteuning (Ede)
Hoe kunnen we iedereen die betrokken is bij de opvoeding van kinderen bereiken met opvoedingsondersteuning? Dat is de vraag die centraal staat op dit congres van het Nederlands Jeugdinstituut in samenwerking met onder andere E-Quality. E-Quality en Stichting MOOI houden de workshop 'Opvoeden samen aanpakken: vaders en moeders bereiken'.

9 juni: Tweede Kamerverkiezingen

30 september: E-Quality Prinsjesdagborrel

Najaar 2010: Start tweede reeks E-Quality masterclass 'Sleutels tot de EU'
Wilt u de Europese Unie beter leren kennen op het terrein van gelijke behandeling en non-discriminatie? Wilt u effectief beleid beïnvloeden dat (deels) binnen de EU wordt ontwikkeld? Neem dan deel aan de E-Quality masterclass die in het najaar van 2010 voor de tweede keer van start gaat. Houd onze website in de gaten voor meer informatie.

Kijk op www.e-quality.nl in de Agenda voor meer informatie.

Redactie
Agnes Jansen
Wendy van Leeuwen (eindredactie a.i.)
Sabine Kraus
Gerla van Ophem
Saskia de Hoog
Arlette Vos

Beeldmateriaal
Mieke Schlaman (p.4,5)
Claudia Kamergorodski (p.3)

Vormgeving en druk
VormVijf, Den Haag
Opmeer Drukkerij BV
Den Haag

Oplage
4.500

E-Quality
Postbus 85808
2508 CM Den Haag
T (070) 3659777
F (070) 3469047
www.e-quality.nl
redactie@e-quality.nl
ISSN-nr: 1389-9430

Informatie opgenomen tot en met 26 april 2010.

Overname van artikelen is toegestaan, mits met bronvermelding.

Mixed Sources

Productgroep uit goed beheerde bossen en andere gecontroleerde bronnen.
www.fsc.org Cert no. SGS-COC-2950
© 1996 Forest Stewardship Council

ROLMODELLEN EN BRUGGENBOUWERS

P-TEAMS ONDERGEBRACHT BIJ E-QUALITY

Eva Prins

Vijf jaar geleden werd het eerste lokale Participatieteam (P-team) opgericht om de participatie van vrouwen uit etnische minderheden te bevorderen. Inmiddels zijn er vijftien teams, verspreid over het hele land. Vanaf 1 juli 2010 wordt de coördinerende stichting PaFemme opgeheven en worden de P-teams ondergebracht bij E-Quality. PaFemme-voorzitter Nezos Demirel blikt terug en vooruit.

“Zwarte, migranten- en vluchtelingen-vrouwen. kunnen en moeten hun hoofd boven het maaiveld uitsteken om door beleidsmakers gezien en gehoord te worden”, zegt Nezos Demirel. Volgens haar wordt er nog altijd te veel over en te weinig met zmv-vrouwenvrouwen gesproken. “Zij moeten een vanzelfsprekende gesprekspartner worden, zeker als het gaat over emancipatie en participatie.” Deelname aan een P-team is daarvoor een manier. Het P-team is een plek waar zmv-vrouwen zich kunnen laten zien en horen, en invloed kunnen hebben.

PaFemme

Demirel is vanaf het begin bij de P-teams betrokken. Zo'n zes jaar geleden was ze één van de dertig vrouwen in het landelijke participatieteam. Dit team was het resultaat van de Commissie PaVEM, de Commissie Participatie van Vrouwen uit Etnische Minderheidsgroepen. Deze commissie had tot doel met voorstellen te komen om de emancipatie en participatie van zmv-vrouwen te bevorderen. Eén van de voorstellen was de oprichting van een landelijk participatieteam. Al snel werd echter duidelijk dat lokale teams meer zouden kunnen bereiken dan één landelijk team. Samen met drie andere vrouwen uit het landelijke team startte Demirel de stichting PaFemme om lokale P-teams te helpen oprichten en te ondersteunen. Demirel omschrijft de P-teamleden als 'rolmodellen' en 'bruggenbouwers.' “Ze verbinden netwerken, vormen een brug tussen allochtone vrouwen, gemeenten, instellingen en werkgevers en fungeren als rolmodellen voor andere vrouwen van niet-Nederlandse origine.” De kracht van de P-teams schuilt er volgens haar in dat de leden vrouwen kunnen bereiken die voor gemeenten en organisaties vaak

Nezos Demirel (l) en Joan Ferrier, directeur E-Quality (r)

moelijk te bereiken zijn. Afgelopen jaren organiseerden de P-teams onder andere verkiezingsbijeenkomsten om vrouwen te stimuleren naar de stembus te gaan en netwerkmatches met werkgevers. Daarnaast werden taalmaatjes- en moederprojecten geïnitieerd en/of ondersteund.

Involed

Een andere belangrijke taak van de P-teams is advisering over het gemeentelijk (emancipatie- en participatie)beleid. Teamleden lobbyen bij raadsleden, hebben zitting in andere (vrouwen)netwerken, gaan om de tafel met wethouders of proberen via contacten met de Kamer van Koophandel en het bedrijfsleven behoeften en knelpunten over bijvoorbeeld scholing en werk onder de aandacht te brengen. Deze signalerings- en adviesfunctie komt nog niet overal even goed van de grond, zegt Demirel. “Maar als ik terug kijk op de afgelopen vijf jaar, zie ik wel dat de teams steeds serieuzer worden genomen en dat hun invloed groeit.” Zo was het in Almere burgemeester Annemarie Jorritsma zelf die afgelopen maart het startschot gaf voor het P-team. Commitment van een gemeente is volgens Demirel cruciaal voor het welslagen van een P-team. “De ambitie en inzet van de vrouwen is heel groot, maar alleen daarmee red je het niet. Draagvlak is nodig én budget - en met name aan dat laatste schort het nogal eens. De misvatting is vaak dat het om vrijwilligerswerk gaat en dus geen geld hoeft te kosten.”

De doelstelling van PaFemme is overigens nooit geweest om zoveel mogelijk P-teams op te richten, maar om, al dan niet via een P-team, te zorgen dat een gemeente investeert in de emancipatie en participatie van zmv-vrouwen. In Maastricht is het P-team inmiddels onderdeel van de Maastrichtse Vrouwenraad en in Eindhoven komt er als vervolg op het P-team een adviescommissie migrantenvrouwen. Demirel vindt dit een positieve ontwikkeling. “Het is een volgende stap als P-teams niet meer apart, op zichzelf staan, maar onderdeel worden van reguliere organisaties.”

Extra impuls

De overdracht van de P-teams van de stichting PaFemme naar E-Quality valt ook onder deze positieve ontwikkeling. “We kunnen ons geen betere partij wensen om ons gedachtegoed en werk duurzaam voort te zetten”, zegt Demirel. Ze hoopt dat de kennis en het netwerk van E-Quality, onder ander in politiek Den Haag, de P-teams een extra impuls kunnen geven in de zin van verdere professionalisering van de leden, meer activiteiten, grotere zichtbaarheid en uitbreiding van het aantal teams. Pas dan kunnen de P-teams volgens haar échte veranderingen teweeg brengen richting ‘een leefbare samenleving met respect voor elkaars anders-zijn.’ Een samenleving, waarin zmv-vrouwen als vanzelfsprekend gezien, gehoord en gerespecteerd worden en meedoen op elk niveau.

MASTERCLASS 'SLEUTELS TOT DE EU'

WIJST DE WEG IN COMPLEX EUROPA

Leonie van den Schoor

Hoe kun je als organisatie invloed uitoefenen op de Europese agenda? Wie moet je wanneer benaderen? En hoe doe je dat precies? Op die vragen geeft de masterclass 'Sleutels tot de EU' van E-Quality antwoord. Deelnemers zijn enthousiast over de praktische insteek van de bijeenkomsten. "Je leert ook de informele kant kennen, informatie die je niet in boeken vindt."

"Hoe was het om deze opdracht te doen?" vraagt Willemien Ruygrok, senior beleidsmedewerker bij E-Quality. De zestien deelnemers hebben net kennis gemaakt met het subsidiariteits- en proportionaliteitsbeginsel van de EU. Dat beginsel stelt dat besluiten zo dicht mogelijk bij de burger moeten worden genomen en dat de EU zich in haar optreden moet beperken tot het strikt noodzakelijke. In kleine groepjes hebben de cursisten gediscussieerd over de toepasbaarheid ervan op een denkbeeldig voorstel voor een boerkaverbod in de EU. "Het was leuk om na te denken over de rollen van de verschillende actoren",

zegt de een. "Ik kreeg echt zin om een lobby te beginnen", meldt een ander. De groepjes, die elk de rol van een bepaalde partij toegewezen hebben gekregen, vatten hun standpunten samen en beargumenteren waarom iets wel of niet strookt met de beginselen. Tussendoor krijgen deelnemers tips en adviezen over de vindplek van interessante informatie.

Complex

Droog, moeilijk toegankelijk, complex. Zo wordt het onderwerp 'Europa' vaak gezien. De Europese Unie is een haast ongrijpbare entiteit waar je als organisatie in Nederland nauwelijks tot geen invloed op kunt uitoefenen. Dat beeld wil de masterclass 'Sleutels tot de EU' veranderen. De EU is immers een plek waar belangrijke regelgeving vandaan komt en het is de moeite waard daar iets te agenderen. Maar hoe doe je dat? "Niet-gouvernemente organisaties (NGO's) zijn goed in hun vak, maar minder goed in lobbyen", weet Catherine Bij de Vaate, beleidsmedewerker bij E-Quality en één van de trekkers van de masterclass.

"Het ontbreekt hun vaak aan kennis over hoe ze een onderwerp het beste kunnen agenderen, bij wie en wanneer. Met de masterclass willen we hun effectiviteit in beleidsbeïnvloeding vergroten." Tijdens de masterclass leren deelnemers in vier dagen tijd de weg kennen in het labyrint van Europese commissies, raden, werkgroepen en andere gremia. Ze krijgen inzicht in het ambtelijke krachtenveld, horen wat het verschil is in belang van green papers, white papers en non papers, en leren EU-jargon en vergaderstrategieën kennen. "Kennis van formele structuren en processen alléén is niet genoeg", benadrukt Catherine Bij de Vaate. "Het gaat er ook om de informele gang van zaken bij de EU te kennen. Met wie ga je praten als je aandacht wilt krijgen voor een onderwerp? Hoe doe je dat, ga je met die persoon koffie drinken of trakteer je op een uitgebreide lunch? Naar welke eetgelegenheden ga je dan? Dat is kennis die niet in boeken te vinden is. Daarom is deze masterclass nodig."

Gelijke behandeling

De masterclass is vooral bedoeld voor organisaties die zich bezighouden met gelijke behandeling en non-discriminatie. Maar naast cursisten van organisaties als de Commissie Gelijke Behandeling, anti-discriminatie organisaties RADAR en Art.1, ouderenbond ANBO en het COC, zijn er ook enkele deelnemers van ministeries en zelfs iemand van een milieuorganisatie. "Gelijke behandeling is ook belangrijk voor ouderen", vertelt Nienke Thurlings, internationaal projectmedewerker van de ANBO. "Ik wil hier vooral een idee krijgen over de manier waarop beleid wordt ontwikkeld in Europa en hoe een richtlijn tot stand komt. Mijn vraag is: wat is het juiste moment waarop je invloed kunt uitoefenen en het beleid kunt sturen? En dan wel zo dat het ons goed uitkomt." Leyla Hamidi, beleidsadviseur internationale zaken bij Art.1, houdt zich al langer bezig met zaken in en buiten Europa. Zij wil vooral de structuur van de Europese Unie een keer goed doorgronden. "Welke weg legt een wetsvoorstel precies af? Ik weet wel het een en ander, maar nu krijgt

het meer samenhang, ik kan het beter op een rijtje zetten. Zo kan ik mijn weggezakte kennis weer wat oprispen en leer ik ook nieuwe aspecten van de EU kennen.” De afwisseling tussen theorie en praktijk in de masterclass bevalt haar goed. “Je krijgt eerst een verhaal te horen en moet er dan meteen creatief mee aan de slag. Bijvoorbeeld de opdracht die we net hebben gedaan, daardoor verdiep je je in de rollen en perspectieven van verschillende instanties. Ook tips over persoonlijke contacten vind ik nuttig. Er bestaat niet zoveel aanbod op dit gebied, deze masterclass is een gat in de markt.”

Genderbudgetanalyse

Na de lunch gaat het programma verder met het onderwerp gendermainstreaming en genderbudgetanalyse. Hoe pakken de EU-lidstaten dat aan? Hoe maken ze inzichtelijk wie financieel het meeste profiteert van het gevoerde beleid? Gast-spreker Arthie Schimmel, senior beleidsmedewerker bij E-Quality, schetst een beeld van de stand van zaken. België en Oostenrijk blijken al veel te werken met genderbudgetanalyse, Nederland loopt op dit gebied achter. “Kun je zo’n budgetanalyse ook toepassen op leeftijd of etniciteit?”, vraagt een van de deelnemers.

*‘Alles krijgt
meer
samenhang’*

In principe wel, antwoordt Arthie Schimmel, als je maar de juiste data hebt. Fienke van der Veen, jarenlang beleidsmedewerker bij het ministerie van Buitenlandse Zaken en inmiddels zelfstandig consultant, behandelt het internationale emancipatiebeleid. Ze schetst een beeld van een bouwwerk aan organisaties, commissies, verdragen en resoluties die voor een goed emancipatiebeleid in de hele wereld moeten zorgen. Pikant detail: het ministerie van Buitenlandse Zaken hanteert ‘stoplichten’ voor genderbeleid in diverse landen. Groen betekent dat het goed zit met het genderbeleid, rood duidt op een tekortschietend genderbeleid. “Zijn die gegevens openbaar?” vraagt een cursiste nieuwsgierig. Dat blijkt niet het geval. “Als je het toch wilt weten, doe dan een beroep op de Wet Openbaarheid Bestuur”, adviseert Willemien Ruygrok.

Netwerken

Na afloop is er tijd om na te praten, de masterclass blijkt een ideale plek om te netwerken. Jeannette van Borselen, beleidsmedewerker bij het ministerie van onderwijs, spreekt een medecursiste aan en nodigt haar uit voor een koffieafspraak. “Je leert hier gezichten kennen van mensen die werken bij verschillende

organisaties, voor mij als ambtenaar is dat heel nuttig. Door alle discussies en opdrachten die we tijdens de masterclass uitvoeren, kom je er bovendien achter hoe een organisatie tegen een bepaalde zaak aankijkt en waarom. Kortom, met dit netwerk kunnen we allemaal ons voordeel doen: we kunnen gebruik maken van elkaars expertise.”

MASTERCLASS IN NAJAAR

In het najaar wordt de masterclass ‘Sleutels tot de EU’ herhaald. De exacte data zijn op dit moment nog niet bekend maar worden t.z.t. bekend gemaakt op www.e-quality.nl. Wie geen tijd heeft voor de masterclass kan deelnemen aan een drie uur durende, intensieve workshop over ‘Europa’. In een kort tijdsbestek behandelt de workshop de werking van de EU en het gebezigde jargon.

Bent u geïnteresseerd in de masterclass of de workshop, dan kunt u een mail sturen naar masterclass@e-quality.nl of bellen met Willemien Ruygrok (senior beleidsmedewerker E-Quality) of Catherine Bij de Vaate (beleidsmedewerker E-Quality) op 070-3659777.

PRIORITEITEN IN EMANCIPATIEBELEID

Leonie van den Schoor

Wat heeft prioriteit als het gaat om de emancipatie en positie van de vrouw?
Die vraag legden we voor aan de emancipatiewoordvoerders van zeven politieke partijen. Waar maken zij zich sterk voor als ze het voor het zeggen hebben?
Opvallend vaak wordt genoemd: het mogelijk maken van de combinatie werk en zorg. En de economische zelfstandigheid van de vrouw moet beter.

Anja Timmer (PvdA):
Evenwichtiger verdeling van arbeid

“Iedereen telt mee, iedereen moet mee kunnen doen, ook op de arbeidsmarkt. Daarom zijn we voor een evenwichtiger verdeling van arbeid tussen mannen en vrouwen. Een goede man/vrouw verhouding in een organisatie leidt bovendien tot een snellere besluitvorming en betere bedrijfsresultaten. Ten eerste moet ongelijke betaling aangepakt worden. Nog steeds verdienen vrouwen in gelijkwaardige arbeidsposities en met een soortgelijke opleiding minder dan mannelijke collega's. Dat moet stoppen. Ten tweede moet het voor mensen met een kleine

deeltijd baan, vrouwen dus, aantrekkelijker gemaakt worden om meer uren te gaan werken door flexibilisering van arbeidsuren en de werkplek.

Want je ziet dat vrouwen met een kleine deeltijd baan best meer willen werken als ze dat voor een deel thuis kunnen doen. Verder moeten de verlofregelingen in de wet arbeid en zorg verbeterd worden. Er zijn nu te veel aparte regelingen, meer structuur en overzicht zou het er duidelijker op maken.”

Brigitte van der Burg (VVD):
Economische zelfstandigheid

“Economische zelfstandigheid van de vrouw staat voor de VVD op nummer

één als het gaat om emancipatie. Het is heel belangrijk dat vrouwen, ook met een lager inkomen, de kans krijgen om te participeren op de arbeidsmarkt. Daarmee kunnen vrouwen voorkomen dat ze in relatieve armoede vervallen als ze hun

foto Janita Sassen

partner door scheiding of overlijden kwijtraken. Werken moet lonend zijn, daarvoor moeten we fiscale belemmeringen weghalen. Het kan niet zo zijn dat iemand die gaat werken netto minder overhoudt dan de buurvrouw die in de bijstand blijft zitten. Wij willen de inkomstenbelasting in alle schijven met 1 procentpunt verminderen en de arbeidskortingen verhogen. Ook het afschaffen van de aanrechtsubsidie maakt het voor vrouwen interessanter om te gaan werken. Naast deze fiscale maatregelen willen we ook betaalbare en goede kinderopvang, die rekening houdt met school- en werktijden. Verder mogen de openingstijden van publieke diensten niet beperkend zijn om te gaan participeren op de arbeidsmarkt.”

Sadet Karabulut (SP):
Armoedebestrijding

“Ontzettend belangrijk, juist voor de emancipatie van de vrouw, is armoedebestrijding. Armoede betekent achterstand, en achterstand belemmert de emancipatie. Vrouwen zijn overver-

tegenwoordig in kleine, slecht betaalde baantjes. Veel vrouwen werken hard in bijvoorbeeld de catering, post of schoonmaakbranche, maar kunnen er niet van

rond komen. Ze zijn nog steeds niet economisch zelfstandig. Daarom willen we minimumlonen en uitkeringen met 5% verhogen. En voor mensen met een minimum inkomen moet de arbeidskorting omhoog naar 50% van het minimumloon, zodat werken weer lonend wordt. Ook moeten er betere rechten komen voor flexwerkers, daaronder vind je ook weer veel vrouwen. Als je zorgt voor een betere inkomenspositie en een sterkere arbeidspositie met meer rechten, dan haal je drempels in de arbeidsmarkt weg. Daardoor kunnen vrouwen doorstromen naar betere posities. Want er is niet alleen sprake van een glazen plafond, maar ook van een betonnen vloer.”

Sabine Uitslag (CDA):
Participeren in samenleving

“Vrouwen moeten kunnen participeren

in de samenleving, want werken is zoveel meer dan alleen maar geld verdienen. Het is ook een belangrijk middel om te integreren. Laatst was

ik bij de diploma-uitreiking van een opstapcursus voor vrouwen uit etnische minderheden die daarmee konden

in- en doorstromen in de zorg. De cursus sloeg twee vliegen in één klap: de vrouwen kwamen achter de geraniums vandaan en ze slaan een brug tussen patiënten van buitenlandse afkomst en de Nederlandse zorgcultuur. Zo worden zij een verbindingsfactor in de lokale samenleving. Dat is zo waardevol, zulke programma's ondersteunen we dan ook van harte. Verder willen we een goede balans tussen werk en gezin mogelijk maken. In de spitsuren van het leven moet de staat ondersteunend zijn aan het gezin, bijvoorbeeld door het stimuleren van goede en betaalbare kinderopvang. Als de kinderen groter zijn, verwachten we wel dat vrouwen weer meedraaien in de samenleving.”

Fatma Koser Kaya (D66):

Combinatie werk en gezin

“Emancipatie is in mijn ogen: vrij zijn in je hoofd, zodat je je eigen keuzes kunt maken. Je ontwikkelen, kansen pakken en economisch

zelfstandig zijn. Emancipatie kun je op verschillende niveaus aanpakken. Vanuit de politiek is het belangrijk dat de combinatie werk en gezin goed geregeld wordt. Daarom moeten we naar een flexibele arbeidsmarkt met flexibele werktijden, flexplekken, goede kinderopvang en de mogelijkheid om thuis te werken. Het moet niet vreemd zijn om een werkdag van 7 tot 15 uur of van 12 tot 20 uur te hebben. De 24-uurs economie laat zich immers niet in een werkdag van 9 tot 5 stoppen. Op maatschappelijk niveau is het lastiger de emancipatie te stimuleren. De kijk op vrouwen is vaak star. Zij moeten zelfbewust in het leven kunnen staan en proberen hun kansen te pakken.

De politiek speelt daarin een belangrijke stimulerende rol, zodat vrouwen, met of zonder kinderen, zich volledig kunnen ontplooiën.”

**Ed Anker (ChristenUnie):
Versterken keuzevrijheid**

“De overheid moet niet te veel aan een gezin gaan trekken. Mannen en vrouwen moeten een goede keuze kunnen maken in de verdeling van arbeid en zorgtaken, daar moet je als overheid niet te veel insturen. We willen ze niet dwingen in bijvoorbeeld een tweeverdienermodel. Dan treedt je in privé beslissingen. We willen mensen de ruimte geven hun eigen keuzes te maken. Wel zijn we heel erg voor het faciliteren van de combinatie arbeid en zorgtaken. Bijvoorbeeld met schooltijdbanen, waarbij ouders tijdens de dagelijkse spitsuren thuis kunnen zijn en overdag tijdens schooltijden 5 tot 6 uur werken. Verder willen we het ouderschapsverlof versterken door de fiscale korting te

verdubbelen, zodat zowel vaders als moeders de verantwoordelijkheid kunnen nemen om voor hun jonge kinderen te zorgen. We juichen het toe dat vrouwen goed vertegenwoordigd zijn in organisaties, ook aan de top. Maar ook dat is iets dat je bij de organisaties zelf moet neerleggen, we zijn niet voor quota.”

**Ineke van Gent (GroenLinks):
Flexibele arbeidspatronen**

“Onze partij heeft heel veel punten als het gaat om emancipatie, want dat is een van onze belangrijkste drijfveren. Als ik één punt mag noemen dan zeg ik: economische zelfstandigheid van de

vrouw waarbij je op een goede manier arbeid en zorg kunt combineren. Daarvoor heb je andere arbeidspatronen nodig. Zo hebben we voorgesteld om voor werknemers een wettelijk recht op thuiswerk in te voeren. Belastingvoordelen om thuis te blijven schaffen we af, die investeren we liever op een andere manier. Bijvoor-

beeld in betere verlofregelingen en flexibiliteit van arbeidscontracten en arbeidssuren. We zijn er heel erg voor dat iedereen mee kan doen. Vrouwen moeten zich

kunnen ontwikkelen, dezelfde kansen en mogelijkheden krijgen als mannen. Voor ons is dat vanzelfsprekend, maar in de samenleving niet, Nederland is vrij conservatief. Nog geen 50% van de vrouwen is economisch zelfstandig, dus er is nog veel te doen. Alleen met mooie woorden komen we er niet, we zullen concrete maatregelen moeten nemen anders gaat emancipatie veel te langzaam.”

DIVERSITEIT IN GEMEENTERADEN

Tim de Jong, statistisch medewerker E-Quality

Als het gaat om gender en etniciteit hebben de laatste gemeenteraadsverkiezingen nog niet tot een evenredige samenstelling van de gemeenteraden geleid. Zowel het aandeel vrouwen als het aandeel niet-westerse raadsleden is vrijwel ongewijzigd ten opzichte van 2006. Daarmee is de groei van de jaren daarvoor gestagneerd. Hoe staat het met de diversiteit in de raden van de grote gemeenten? Is hier wél een evenredige afspiegeling van de bevolkingssamenstelling bereikt? En hoe staat het met de leeftijdsopbouw in deze gemeenten?

Het aandeel vrouwen in de gemeenteraden is 26%, een zelfde percentage als na de vorige gemeenteraadsverkiezingen in 2006. (1) Daarmee is de stijging van de afgelopen jaren (in 1998 was 22% van de raadsleden vrouw) tot stilstand gekomen. Er zijn in totaal 303 niet-westerse raadsleden (2), wat neerkomt op 3,2% van alle gemeenteraadsleden. Tussen 2002 en 2006 is het aantal niet-westerse raadsleden gestegen van 204 naar 302. Bij de laatste verkiezingen is daar slechts 1 niet-westerse raadslid bij gekomen. Het aantal niet-westerse vrouwen onder de raadsleden is sterk gedaald, van 106 naar 87 bij de laatste verkiezingen.

Grote steden

De grote steden laten een meer divers beeld zien. In de 31 grootste gemeenten van Nederland is 33% van de raadsleden vrouw. Van de provinciehoofdsteden vallen Haarlem (49% vrouwen) en Maastricht (44% vrouwen) op met een relatief hoog percentage vrouwelijke raadsleden. Zwolle sluit de rij van provinciehoofdsteden met slechts 28% vrouwen in de raad. In de G4 (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht) is 37% van de raadsleden vrouw. Amsterdam telt van de G4 de meeste

wrouwelijke volksvertegenwoordigers: 19 (42%).

19% van de raadsleden in de G4 heeft een niet-westerse achtergrond. Dit is aanzienlijk hoger dan de 3,2% niet-westerse raadsleden in alle gemeenten. De grote steden kennen dan ook een veel kleurrijker bevolking dan de rest van het land. In feite is ook in de grote steden nog geen sprake van een evenredige afspiegeling van de bevolking. Met name de groep autochtone westerse mannen is met 51% van de raadsleden oververtegenwoordigd ten opzichte van de 32% die zij van de bevolking van deze steden uitmaken. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de niet-westerse bevolking – in vergelijking tot de rest van de bevolking - voor een groter deel uit kinderen bestaat.

Leeftijd

Ook bij de leeftijdsopbouw kan gekeken worden in hoeverre de raad een afspiegeling vormt van de bevolking. Waar in het verleden 'de wijsheid regeerde' wordt in toenemende mate belang gehecht aan politiek actieve jongeren die feeling hebben met de belangen van hun leeftijdgenoten.

Wanneer gekeken wordt naar de gemeenteraden van Utrecht en Rotterdam (van Den Haag en Amsterdam konden helaas geen cijfers worden verkregen) blijkt dat vooral de veertigers en dertigers in deze gemeenten regeren. De jongeren zijn bescheiden vertegenwoordigd, maar ook de ouderen hebben weinig stem in de gemeenteraad. Utrecht heeft, althans in vergelijking met Rotterdam, relatief veel vrouwen in de raad, maar daaronder geen enkele 50-plus vrouw.

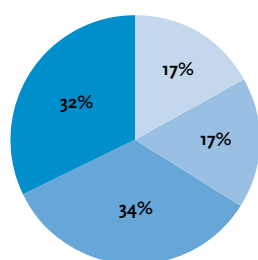
Ook de niet-westerse raadsleden in deze twee gemeenten bevinden zich vaker in de jongere leeftijdsklassen. Op één raadslid na zijn zij onder de 50 jaar. In een tijd van toenemende vergrijzing van de bevolking, met de bijbehorende uitdagingen voor de samenleving, mag de 'grijze stem' in al haar (gender- en etnische)-dimensies niet ontbreken in de politiek.

Met dank aan het Instituut voor Publiek en Politiek.

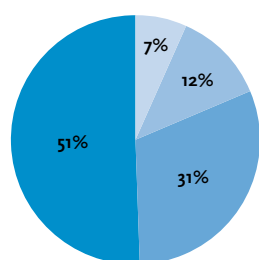
Bronnen:

- Centraal Bureau voor de Statistiek
- www.publiek-politiek.nl
- www.vrouwenbelangen.nl

Bevolking G4

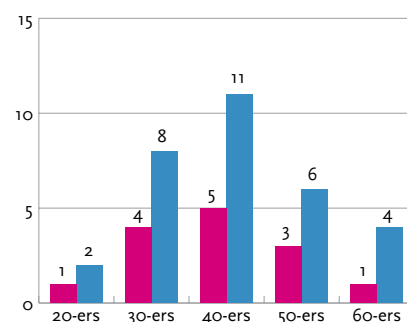
Gemeenteraadsleden G4

- Autochtone en westerse mannen
- Autochtone en westerse vrouwen
- Niet-westerse mannen
- Niet-westerse vrouwen

- (1) De cijfers in dit artikel zijn gebaseerd op de stand van zaken ten tijde van het schrijven van dit artikel. Nadien kunnen er wijzigingen in de gemeenteraden hebben plaatsgevonden als gevolg van de collegevorming in de gemeenten.
- (2) Onder 'niet-westerse' raadsleden worden in dit artikel (op basis van een telling van het IPP) verstaan: niet-westerse allochtonen volgens de definitie van het CBS plus de raadsleden afkomstig uit voormalig Joegoslavië.

Rotterdam

Utrecht

